

UDK 37

ISSN 2545 - 4439

ISSN 1857 - 923X

INTERNATIONAL JOURNAL

Institute of Knowledge Management

KNOWLEDGE

Scientific Papers

Vol. 31. 6.

HUMANITIES

KIJ

Vol. 31

No. 6

pp. 1649 - 2053

Skopje 2019

CONTENTS

A COMPARATIVE STUDY OF CONJUNCTIONS BETWEEN ENGLISH AND ALBANIAN LANGUAGE	1667
Suzana Ejupi.....	1667
Hajrulla Hajrullai.....	1667
PRAGMATIC MARKERS IN THE SPOKEN INTERLANGUAGE OF MACEDONIAN LEARNERS OF ENGLISH	1671
Marija Kusevska.....	1671
AN OVERVIEW OF NEGATIVE MARKERS IN ENGLISH AND ALBANIAN	1677
Arta Bekteshi	1677
OBSERVATION ON A CERTAIN GRAMMATICAL HOMONYMY IN BULGARIAN AND EXERCISES TO OVERCOME THE MISTAKES IT CAUSES IN FOREIGN STUDENTS' SPEECH	1683
Mariya Genova	1683
Lidiya Kavrakova	1683
FOREIGN LANGUAGE TEACHING/LEARNING IN THE DIGITAL ERA	1687
Kujtim Ramadani.....	1687
PROMOTING LEARNER AUTONOMY IN EFL CLASSES: EXPERIENCES WITH SEE UNIVERSITY STUDENTS	1693
Rufat Osmani.....	1693
DISCOURSE AND LINGUISTIC CHARACTERISTICS OF RMA INTRODUCTION SECTIONS – A BULGARIAN-ENGLISH COMPARATIVE STUDY	1697
Ivaylo Dagnev.....	1697
Mariya Saykova.....	1697
Maya Yaneva.....	1697
THE NOUNS CREATED BY REDUCING IN THE DICTIONARY OF BULGARIAN LANGUAGE BY NAYDEN GEROV	1701
Albena Baeva.....	1701
EXISTENCE OF VARIANTS AND DIALECTS OF ENGLISH	1705
Vesna Milevska	1705
LANGUAGE CHALLENGES IN ASPECT-BASED SENTIMENT ANALYSIS: A REVIEW OF ALBANIAN LANGUAGE	1709
Majlinda Axhiu.....	1709
THE USE OF THE TEXT IN THE FOREIGN LANGUAGE DIDACTICS.....	1713
Aterda Lika.....	1713
Lindita Kazazi.....	1713
FATHER FIGURES IN SELECTED SHAKESPEARE'S WORKS	1717
Fatbardha Doko	1717
MORTALITY FEARS OF SOFRONIY VRACHANSKI	1723
Albena Baeva.....	1723
RESURRECTION, SACRIFICE AND INCEST IN THE ALBANIAN AND THE ENGLISH BALLADS: A COMPARATIVE APPROACH	1727
Fatmire Isaki.....	1727
THE MYSTICAL VIEWS OF MEVLANA XHELALADDIN RUMI	1733
Ivana Koteva.....	1733
Mahmut Celik.....	1733
COLONIAL DISCOURSE IN BURMESE DAYS BY GEORGE ORWELL	1737
Emine Shabani.....	1737
Flakron Shabani.....	1737

THE MYSTICAL VIEWS OF MEVLANA XHELALADDIN RUMI

Ivana Koteva

University "Goce Delcev" – Shtip, Republic of North Macedonia, ivanakoteva@yahoo.com

Mahmut Celik

University "Goce Delcev" – Shtip, Republic of North Macedonia, mahmut.celik@ugd.edu.mk

Abstract: For the purposes of this paper, we have done research on the mystical views and thoughts of the famous mystic Mevlana Xhelaladdin Rumi. We began by studying the beginnings of Sufism in the Turkish-Islamic world. As one of the most important missionaries of this movement is Rumi, so we explored his life path as well as the motives that he introduced in this movement, in order to finally find out his action. Through this work, we want to show that Mevlana Xhelaladdin Rumi best transmits the 13th-century humanistic Anatolian Sufism that promotes peace, fraternity and equality among people, the value of man after his moral excellence and inclination to philanthropy. His poetry is an embodiment of the essence of Turkish, that is, Anatolian-Islamic philanthropy and served as a source of a humanistic concept that has more or less marked the intellectual life of the Turks from the last few centuries to this day.

Keywords: Mevlana, mystical views, mysticism

МИСТИЧНИТЕ ПОГЛЕДИ НА МЕВЛАНА ЦЕЛАЛЕДИН РУМИ

Ивана Котева

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Република Северна Македонија, ivanakoteva@yahoo.com

Махмут Челик

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Република Северна Македонија, mahmut.celik@ugd.edu.mk

Резиме: За целите на овој труд направивме истражување за мистичните погледи и размислувања на познатиот мистик Мевлана Целаледин Руми. Започнавме со проучување на почетоците на Суфизмот во турско-исламскиот свет. Како еден од најважните мисионери на ова движење е и Руми, па затоа го истраживме неговиот животен пат како и мотивите кои го внеле во ова движење за на крај да го дознаеме и неговото дејствување. Преку овој труд сакаме да покажеме дека Мевлана Целаледин Руми најдобро го пренесува Хуманистичкиот анадолиски суфизам од 13-от век кој промовира мир, братство и еднаквост помеѓу луѓето, вредност на човекот по неговото морално усовршување и склоност кон човекољубие. Неговата поезија е олицетворение на суштината на турското односно анадолиско-исламското човекољубие и послужила како извор на хуманистичен концепт кој помалку или повеќе го обележил интелектуалниот живот на Турците од последните неколку векови па се до денес.

Клучни зборови: Мевлана, мистични погледи, мистицизам

1. ВОВЕД

Уште во раниот исламски период, некои од следбениците на Исламот не се задоволувале само само со почитување на неговите прописи. Овие лица со помошта на свои идеи се обидуваа да се ослободат од се што е телесно и врзано за материјалниот свет за да си ја очистат душата од сето тоа што се мисли дека е грешно, посветувајќи се целосно на испосништво. Ова движење бројчано се зголемувало со ширењето на Исламот во VIII век. Истото, имало широк дијапазон на делување и на толкување тргнувајќи од аскетизмот и навлегувајќи длабоко во духовното и хуманото толкување на религијата заснована врз едноставни и обични толкувања на истата.

Следбениците на ова движење во втората половина на VIII век ќе бидат именувани како „Суфии - Мутасавуфи“, а науката која што на некој начин ја создале се вика „СУФИЗАМ“ или пак „Наука за внатрешноста“ или „Учење за делата на срцето“. Ваквото именување има основа во тоа што нивното толкување на религијата, како и делата кои подоцна ги создале според нив, пред сè биле инспирирани од внатрешноста на телото односно од срцето како центар на вдохновение. Водачите на ова движење се именувале како „СУФИИ“ односно како врховни духовни учители. Името „Суфи“ според веќе општоприфатеното научно толкување доаѓа од волнената облека што самите ја носеле. Нивната мантија што ја носеле е тесно поврзана со испосништвото.

Основач на Суфизмот во турско - исламскиот свет е Ахмет Јесеви кој во XII -от век напоредно со исламот започнал да го шири и ова верување. Со своето дело „Диван-и Хикмет“ и мисионерите кои ги испраќал од Средна Азија до Анадолија, успеал да ги постави темелите на Суфизмот во овие простори. Делото на Ахмет Јесеви станало поттик и за Јунус Емре и Мевлана кои исто така продолжиле да ја шират и развиваат суфиската филозофија која се вкоренила во многу делови на Турција, и како што е општо познато, се проширила, а се шири и ден денес во целиот свет. Традицијата на човекољубие кај Турците најдобро ја претставуваат Мевлана Џелалудин Руми и Јунус Емре. Нивната поезија е олицетворение на суштината на турското односно анадолиско-исламското човекољубие и послужила како извор на хуманистичен концепт кој помалку или повеќе го обележил интелектуалниот живот на Турците од последните неколку векови па се до денес.

2. МЕВЛАНА ЏЕЛАЛЕДИН РУМИ

Мевлана Џелаледдин Руми е еден од најголемите духовни учители и поетски генији во човештвото. Од самото име „Мевлана“ кое значи „голем духовен учител и голем човек“ може да се види за каков мистик се работи бидејќи тоа име било давано само на исклучително заслужни достоинственици. Прекарот „Руми“ го добил поради тоа што живеел и дејствувал во Анадолија.

Руми е роден 1207 год. во Белх - Авганистан како дете на една благородничка фамилија. Татко му Бехаледдин Велед бил висок исламски свештеник кој ја носел и титулата „Султан - ул Улема“. Поради наездата на монголската хорда, татко му со своето семејство, со своите дервиши и со еден голем караван го напуштил Белх и емигрирал. Откако поминале повеќе муслимански земји, во периодот помеѓу 1215 и 1220 год. се населиле во Караман, Анадолија која тогаш била дел од селџучкото царство.

Овде Мевлана ги завршил сите верски школи и го достигнал степенот на образованието на својот татко. Во меѓувреме се оженил со Ѓевхер Хатун која му донела на свет два сина: Алаеддин Челеби и Султан Велед, а неколку години подоцна по смртта на неговата сопруга, Мевлана се оженил со г-ѓа Керра Хатун од која што ги добил двата сина Музаффередин и Емир Алим Челеби, како и ќерката Мелике Хатун.

По смртта на неговиот татко во 1231 година, Мевлана отпатувал во Сирија. Имено, во тамошните градови Дамаск и Халеп престојувал седум години, по што се вратил во Коња каде што го наследил татковото место и предавал теолошки науки. На само 24 години, Руми имал врвно познавање од областа на религијата и природните науки. Животот на Руми бил сосема вообичаен за еден верски учител - подучување, медитација, помагање на сиромашните.. се до доцната есен во 1244 год. кога го сретнал талкачкиот дервиш Шемси Тебризи, кој од корен му го променил понатамошниот животен тек. Шемси преминал во неговата кука, а Руми од научник и правник се преобразил во мистик и поет, кој повеќето свои дела оа тој период ги пишувал под псевдонимот Шемси.

Постојат различни верзии за тоа како изгледала оваа средба, но како и да било, едно е сигурно, Шемси и Неговата љубов и ожаленост поради смртта на Шемси нашле свој израз во музиката, танцот и лирските песни собрани во обемната збирка под наслов „Динани Шемси Тебризи“. Тие песни ги пишувал Шемси, а по неговата смрт, пронајден е и друг соучесник, златарот Саладин Заркуб. Саладин станал пријател кому Руми му ги посветувал своите песни, не со толкав жар како на Шемси, туку со спокојна нежност. А кога починал и Саладин, таа улога ја презел Хусан Челеби, омилениот студент на Руми. Руми тврдел дека Хусам бил еден голем извор, кој ја разбирал опсежната тајанствена уреденост и цел на духовните стихови на дидактичко - епското дело од шест книги (подоцна наречени „Куран на персиски јазик“), кој така чудно се претвора од теорија во фолклор, од духовни досетки во екстатична поезија. Последните дванаесет години од својот живот, Руми, ова ремек дело му го диктирал на Хусам, а истото било напишано за да ги упати своите ученици во метафизика.

Мевлана Џелаледдин Руми, овој свет го напуштил на 17 декември 1273 год. а неговата смрт секоја година традиционално се одбележува во Коња со манифестацијата "Şeb-i Arus" (Нок на соединување). Смртта на Руми на турски јазик се нарекува "Vuslat" што во слободен превод би значело „Враќање кон Господарот“. На неговиот погреб се собрале десетици илјади луѓе од цела Анадолија. Христијани и Евреи од Коња дошле

да му ја оддадат својата почит на големиот муслимански духовен водач во кого препознале вистинска света личност, човек кој целосно и безрезервно бил предан на исламската традиција.

3. РУМИ И ИСЛАМОТ

Иако Руми и денес е познат како мост помеѓу религиите и помеѓу религиозните и атеистите, тој се смета за Сунни Муслиман и ги обдржувал „петте столба на Исламот“: вера во Алах и Мухамед, неговиот пророк, петтократна дневна молитва, аџилак во Мека, рамадански пости и помош на сиромасите. Во поезијата на Руми чести се фрекфенци на Куранот, Законите и деловите на Стариот завет кои исламот ги споделува со христијанството и хебрејството, како и на Хадитите, исламската теологија и делата на муслиманските мистици и поети од таа доба, како и Сана-и и Атар. Меѓутоа, религијата ја толкувал на оригинален начин, инклузивно и со изразена мистичка ориентација. Неговата верзија на исламот е либерална и отворена во таа мера што исламските теолози влегувале и сеуште повремено се во конфликт со суфистичките учења и практики - најмногу поради јасните именувања на сексот и виното.

Неговата религија била и останала Љубовта, со силна и безвремена инспиративност потврдена од огромниот број поклоници на неговата реч од сите култури и поднебја низ столетијата и денес.

4. НЕГОВОТО ТОЛКУВАЊЕ НА СУФИЗМОТ

Мевлана не е директен основоположник на мевлевискиот ред, туку следбениците на овој ред користејќи го неговиот начин на толкување на духовниот живот и на неговиот својствен начин на изразување во неговите дела го виделе својот идеен водачпри што го зеле неговото име за име на својот ред. Инаки мевлевискиот ред го основал неговиот син Султан Велед, а го проширил и зацврстил неговиот внук Улу Ариф Челеби. Една од особеностите на овој ред е тоа што ги зачувал поетските творби на Мевлана и ги протолкувал на начин на кој што самиот ги напишал и ги протолкувал.

Мевлана пишувал на персиски јазик, но бидејќи бил жител на Коња и воопшто на Анадолија оставил длабоки траги во турската поезија. Со своето перо, со своите песни како и со својот начин на живеење секогаш бил во служба на правдата, заштитиувајќи го народот од извесни „надуени“ аги и повикувајќи се на религиозната хуманост ги одвраќал од нивните лоши дела. Мевлана како верник кој што единствено му служел на човештвото, на хуманоста и на правдата, не правел никакви разлики помеѓу раси, народи, вери, пол и слој.

Тој човекот го сфаќал единствено како Божји дар и кон него така се однесувал. Поради тоа тој секогаш бил против оние општества и поединци каде жената немала рамноправен статус. Исто така остро се спротивставувал и на робовладетелите, истакнувајќи дека сите луѓе пред Бога се еднакви, затоа така треба и да се третираат.

Основната мисла на мистицизмот - тасаввуф дека „единствено нешто е духовната љубов и љубовта кон Божијот дар - човекот“ кај Мевлана ќе се развие до колуминација, благодареејќи на неговото мистично изразување и големата поетска проникливост. Мистицизмот со Мевлана добил во својата отвореност и обемност. Според Мевлана, покрај човекот кој го сака Пресветлиот и тој исто така го сака него бидејќи тој е Негов дар и миленик. Затоа човекот треба да го знае тоа и така да постапува, обидувајќи се да остане чист колку што е можно повеќе. Но, за да го достигне овој степен човекот никогаш не треба да заборава на молитвите на „Сема-Сама“ и на религиозната музика кои човекот наполно го одделуваат од овој материјално зависен и со пакости полн свет, укажувајќи му на единствениот пат - Патот на Вистината.

Според Мевлана, човечкото суштество е поделено на два главни дела, мало Јас (личност) и безгранично суштество (душа). А каде тоа човекот живее кога неговиот физички облик не му е најважен? Не во чамецот, туку во брановите кои удираат по чамецот. Не во златото, туку во оганот кој го прочистува.

До суштинските промени кои не воведуваат во мистерија, може да се допре само со помош на жив учител, преку вратата на лошите човечки искуства или по пат на невидливо присуство, придружник кој само вам ви е познат. За да се оствари таа преобразба, има толку начини колку што и луѓе.

Постои извесна состојба на свеста кој Руми ја нарекува величественост или возвишеност. Во неа врската помеѓу светот и неговиот созавател постојано е неограничена, мирзлива, силна и жива.

Во љубовен занос нѝ се заканува опасност, чувствуваме дека тоа чувство ќе не промени од темел. И тоа е точно. Љубовниот крадец ги краде клучевите од нашите омилени соби, ја краде нашата полуљубов. Кога настапува душевна љубов, доаѓа до разорен удар. Свеста се отвара и Пријателството се чувствува *овде и сега*. Љубовта со нашиот господар е со толкава убавина и длабочина што воопшто не сме осамени. Таа вртоглаво полна празнина е она што гностиците го нарекуваат *плерома*, а некои други - *облак на неинформираност*.

Поезијата на Руми сосем природно говори за телепатијата, прекогницијата (претходно знаење), комуницирање со мртвите, гледање во далечината и духовното патување. Моментот е, вели Руми, ембрион во лушпата на јајцето која се крие за да дојде до раѓање и постанување на една птица. Тоа е восхитувачка слика која ги преобразува ивиците на сегашноста.

Многу одамна, некој човек го прашал Руми: „Зошто толку зборуваш за молчењето?“, а неговиот одговор бил: „Оној изгорениот во мене никогаш не прозборел ниту еден збор.“

Големиот мистички поет на XX век, Рајнер Марија Рилке, кога ги видел мевлевиските дервиши во Каиро во 1910 год. рекол: „Со Руми скалата е подигната, бидејќи ова е тајна на човекот чие што клечење е потресно. Фокусиран на чудната тежина и големина во своите колена, тој му припаѓа на оној свет каде што висината е длабочина. Ова е ноќ на откриена блажена длабочина (мислејќи на ноќта на 17 декември 1273 год кога Руми починал а истата се слави како негово спојување со божественото.)

<http://www.ekologijasvesti.com/portal/index.>)

ЗАКЛУЧОК

Мевлана Џелаледин Руми е еден од најпознатите претставници на исламскиот мистицизам, најголем духовен учител и поетски гениј во човештвото. Од самото име „Мевлана“ кое значи „голем духовен учител и голем човек“ може да се види за каков мистик се работи бидејќи тоа име било давано само на исклучително заслужни достоинственици.

Основната мисла на мистицизмот - тасаввув дека „единствено нешто е духовната љубов и љубовта кон Божијот дар - човекот“ кај Мевлана ќе се развие до колуминација, благодарейќи на неговото мистично изразување и големата поетска проникливост. Мистицизмот со Мевлана добил во својата отвореност и обемност. Според Мевлана, покрај човекот кој го сака Пресветлиот и тој исто така го сака него бидејќи тој е Негов дар и миленик. Затоа човекот треба да го знае тоа и така да постапува, обидувајќи се да остане чист колку што е можно повеќе. Но, за да го достигне овој степен човекот никогаш не треба да заборави на молитвите на „Сема-Сама“ и на религиозната музика кои човекот наполно го одделуваат од овој материјално зависен и со пакости полн свет, укажувајќи му на единствениот пат - Патот на Вистината. Не постои човек кој не се воодушевува од зборовите на Руми, големиот поет, филозоф, мистик, правник, вљубеник во недопирливото. Неговите цитати се добро познати како мудри, моќни и изнудуваат размислување за да станеме свесни за моќта и убавината што ја имаме внатре во нас.

БИБЛИОГРАФИЈА

- Kafesoğlu, İbrahim. (1995). Türk Milli Kültürü, İstanbul.
Kaplan, Mehmet. (1976). Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar C. 1, İstanbul: Dergah Yayınları.
Kara, Mustafa. (2004). İstanbul: Metinlerle Osmanlılarda Tasavvuf ve Tarikatlar, Sır Yayınları.
Köprülü, M. Fuat. (1996). Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Ankara: DİB Yayınları.
<http://www.rumi.org.uk/>
<http://www.khamush.com/>
<http://www.rumionfire.com/>